

Байлюк Н. О.,
старший викладач кафедри німецької мови
та перекладу Українсько-німецького інституту
Одеського національного політехнічного університету

ФУНКЦІОНУВАННЯ ГЕМІНОВАНИХ ПРИГОЛОСНИХ НА СТИКУ ДВОХ СЛІВ У ДАВНЬОУКРАЇНСЬКОМУ ТА ДАВНЬОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКОМУ ПЕРІОДАХ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ)

Анотація. У даній статті досліджується функціональний та структурний опис гемінованих приголосних на стику двох слів у межах однієї синтагми у давньоукраїнському та давньовірхньонімецькому періодах та розкривається зародження довгих/коротких приголосних.

Ключові слова: діакронія, геміната, фонема, довгий/короткий приголосний, синтагма.

Фонемний статус українських гемінат є неоднозначним і залишається дискусійним, оскільки не всі вчені вважають функціонування в мові однієї довгої фонемі поряд з біфонемою. Ця дискусія відображається у працях таких дослідників як М. А. Жовтобрюх, Л. Р. Зіндер, І. І. Ковалик, П. П. Коструба, В. С. Медведєв, Г. М. Міжевська, А. А. Москаленко, М. Ф. Наконечний, А. А. Перебийніс, О. Н. Синявський, І. П. Сунцова, Г. В. Шило.

Дослідження про фонемний статус гемінат обмежувались лише кількісною характеристикою приголосних, іноді розглядалися мінімальні пари, а співвідношення фонем і її алофонів, фонем і морфем, членування мовного, мовленнєвого потоку, тобто синтагматичний підхід у поєднанні з функціональною стороною довгих приголосних глибоко не розглядався.

Тому, є необхідність проаналізувати фонетико-фонологічні ознаки гемінат у руслі їх історичного розвитку, що передбачає розгляд динаміки зміни та еволюції фонетичної системи української мови в цілому і порівняти гемінати української мови з гемінатами німецької мови, які, вважається, є більш дослідженими.

Чому саме з німецькими гемінатами? Саме тому, що історична поява гемінат як в українській мові, так і в німецькій мові з'явилася за однакових фонетичних умов: 1) асиміляція [й] з попереднім приголосним ([mʲ] → [m':] – [stam'ja] → [stam':a] → *стаття*, [pj] → [p:] – [sipja] → [sip:a] → *Sippe*) [7, 631; 2, 99].

2) занепад редукованих голосних (*виньнии* > *виннии*, *въ* > *v*, *heriro* > *herr*, *wanne* > *wenn*, *denne* > *denn*) [1, 435; 4, 16-17].

Фонетична природа гемінат на перший погляд є ясною і прозорою як у плані їхнього походження, так і артикуляційного й акустичного характеру, проте фонематичний статус їх залишається предметом наукової дискусії в україністиці.

Таким чином, **актуальність** даної статті визначається вивченням появи гемінат на стику двох слів і їх функціо-

нування в писемних творах давньоукраїнського та давньовірхньонімецького періодів, які відображають розвиток мови.

Об'єктом дослідження виступають подвоєні гомогенні літерні знаки на стику двох слів у межах однієї синтагми, а **предметом** – діакронія гемінат на стику двох слів у межах однієї синтагми в українській та німецькій мовах.

Метою роботи є встановлення особливостей розвитку появи гемінованих приголосних на стику слів у межах однієї синтагми та їх графічний функціональний аналіз.

У нашому дослідженні було проаналізовано та зіставлено на прикладах художніх текстів появу гемінат на стику двох слів у межах однієї синтагми у давньоукраїнському та давньовірхньонімецькому періодах розвитку мов. Періодизацію української мови як базисну взято Юрія Шевельова [3], німецької мови – Дамаріс Нюблінг [1].

Достатність вибірок текстів визначалася за допомогою відомої в лінгвістиці формули Р. Г. Піотровського [6, 295]. І було визначено, що біля 20 тисяч слововживань необхідно для репрезентативності загальної частоти реалізацій стиків між словами.

Загальний обсяг словоформ в давньоукраїнському періоді склав 51298 словоформ, у давньовірхньонімецькому періоді – 47063 словоформ.

Спочатку було проведено суцільне обстеження тексту і виділено три структури стику слів: **структура 1** «повнозначне слово + повнозначне слово», **структура 2** «службове слово + повнозначне слово» та **структура 3** «повнозначне слово + службове слово».

У ході дослідження було встановлено дві моделі гемінування приголосних **модель 1** та **модель 2**. **Модель 1** характеризується подвоєнням двох однакових приголосних на стику слів, що представляють собою комбінацію двох однакових фонем, які реалізуються на спадно-висхідному напрямку напруги. **Модель 2** – відображає утворення довгої фонемі, яка складається з двох гомогенних приголосних, які реалізуються на висхідному напрямку напруги.

Стик слів в межах однієї синтагми у давньоукраїнському періоді проаналізовано у текстах «Слово о полку Ігоровім» та «Галицько-Волинський літописі».

У тексті «Слово о полку Ігоровім» нараховано 2861 словоформу та виявлено 15 випадків подвоєних стиків. Подвоювалися /p'/, /m/, /v/, /c/, /z/, /k/, /t/, /d/. Розглянемо за структурами:

Структура 1: «повнозначне слово + повнозначне слово». Серед зазначених 15 подвоєних стиків у «Слові...» зу-

стрілося 6 випадків, які утворені повнозначними словами, що складає 0,21% від загального числа випадків. Перейдімо до конкретних даних аналізу:

1) *А половцинеготовами дорогами побегоша к Дону великому; кричат телегы полунощы, рци лебеди роспу жени.*

Перші слова в синтагмі «кричаттелегы» утворюють подвоєння двох глухих приголосних /т – т’/, перший із них реалізується в кінці слова і стоїть після голосного, а другий займає анлаутнупревокальну позицію. Очевидно, що кожний із названих звуків має різні артикуляторно-звуківластивості. Вимовакінцевого в першому слові приголосного /т-/ відносно ослаблена і має спадну напругу, розрив його змічки не реалізується, а плавно переходить в /-т’/ наступного складу. Останній вжито в анлауті слова, позиція якого завжди є сильнішою порівняно до ауслауту і фонетично звук займає місце на висхідному русі напруги слова. У цілому зазначена структура зімкнених приголосних /т – т’/ утворює спадно-висхідний напрямок артикуляційної напруги, мінімальне значення якої приходиться на стик двох приголосних. Така фонетична модель словесного стику двох однакових приголосних підтверджується також інструментально-фонетичним аналізом. Такий стик розглянутого випадку відноситься до **моделі 1**.

2) *Ортьмами, и япончицами, и коужухыначашя мосты моститипо болотом и грязивым местом – и всякими узорочьи половецькими.*

Міжсловесний стик у сполученні слів «грязивым-местом» утворюють сонорні приголосні /м – м’/, з яких перший звук реалізується в кінці слова (і складу) і займає позицію на спадному напрямку напруги, в протилежність йому наступний /-м’/ належить до наголошеного складу і утворює висхідний рух артикуляційної напруги в слові. У цілому зазначена консонантна структура реалізується на спадно-висхідному напрямку напруги, утворюючи мінімальне значення на стику між словами (і звуками). Тут також є маніфестація в розглянутому випадку фонетичної **моделі 1**.

Не зупиняючись на деяких деталях інших випадків з моделлю 1, що має місце в текстах «Слова...», зазначимо лише словосполучення, в яких реалізовані подвоєні приголосні: «синемморє», «потоммолодым», «ГзаккКончакови», «Игорьрече». До подвоєних звуків належать: /м – м’/, /к – к’/, /р’ – р’/, які у своїй фонетичній реалізації утворюють спадно-висхідний рух напруги і межа яких має місце на мінімальному рівні напруги. Цікавим виглядає ще один приклад, це – ГзакккКончакови, в якому між двома повнозначними словами знаходиться службове слово – прийменник (к), і в цілому утворена «потроєна» структура має вигляд /к – к – к’/. Крайні приголосні мають аналогічні фонетичні характеристики, розглянуті вище в **моделі 1**, а серединний гомогенний звук /-к-/ примикає до наступного фонетичного слова. Оскільки останній (серединний) з наступним /-к’/ знаходяться на висхідному русі напруги, належать до одного й того ж слова, то фонетично вони зливаються і утворюють один подовжений звук, що має назву «довгий» приголосний. У цьому місці історично два звуки утворили на даному етапі давньоукраїнської мови одну фонему – «довгу» приголосну. Така фонема належить до зародженого протиставлення в системі приголосних, яке представляє фонему пару «короткий/дов-

гий» приголосний.

Таким чином, в **структурі 1**, реалізація якої розглянута вище, має місце вживання подвоєних приголосних типу **моделі 1**, а також зародження ускладненої структури з реалізацією «довгого» приголосного. До цих звуків належать /т, к, м, р’/ та /к’/, тобто глухі зімкнені та сонорні. Типовою для зазначеної **моделі 1** є спадно-висхідний напрямок артикуляційної напруги, яка фонетично розділяє два повнозначні слова. Очевидно, що подвоєні приголосні належать до різних морфем (і слів) і також до різних фонетичних слів. Вважаємо, що у цьому випадку на словесному стику реалізуються **дві** однакові фонemi, які не належать до «довгих» приголосних. Історично на місці фонетичного перепаду напруги реалізувався редукований голосний /ь/ або /ъ/, який все ж примикав до першого фонетичного слова і займав слабку позицію в зазначеному слові і синтагмі в цілому. Занепад слабого редукованого привів до утворення гомогенного стику однакових приголосних і тіснішої їхньої взаємодії.

Структура 2: «службове слово + повнозначне слово». На місці службового слова вживаються прийменники, які не мають наголосу і фонетично примикають до повнозначного слова, утворюючи в цілому одне фонетичне ціле. У тексті «Слова...» зустрілося 5 таких структур, що становить 0,17%. Проілюструємо це на конкретному матеріалі.

1) *С тоя же КаялыСвятополкъполелея отца своего между угорьскими иноходьцы ко святей Софии к Киеву.*

У зазначеній **структурі 2** реалізовано в тексті збіг приголосних /к – к’/, із яких перший фонетично примикає до наступного повнозначного слова, утворюючи єдину фонетичну одиницю. Обидва приголосних реалізуються на висхідному напрямку артикуляційної напруги, що започатковує всю словесну структуру. Незважаючи на те, що кожен із розглядуваних приголосних належить до різних граматики-семантичних одиниць, фонетично вони утворюють єдине ціле, що спричиняє реалізацію однієї артикуляційної програми в слові. Безумовно, що така фонетична спаяність звуків свідчить про реалізацію однієї фонemi, що засвідчує у даній сполучі «довгий» приголосний. Порівняння розглянутого із попередньою структурою свідчить про їхню суттєву відмінність, у даному випадку спостерігаємо **модель 2**.

1) *Тогда великий Святослав изрони злато слово, с слезами смешено, и рече:*

Наведений приклад немає суттєвої відмінності від вищезрозглянутого, тут так само в збігу приголосних /с – с’/, перший із них повністю примикає до наступного, утворюючи один склад і єдине фонетичне слово. Напевно, що обидва звуки знаходяться на висхідному русі артикуляційної напруги і представляють собою одну «довгу» фонему /с’/.

Нижче розглянуті приклади подвоєних приголосних, незважаючи на реалізацію в них словесної **структури 2**, суттєво відрізняються від тільки-що нами розглянутих.

2) *Поскепаны саблями калеными шеломы оварьскыя от тебе, яр туре Всеволоде!*

У даному прикладі реалізована структура «оттебе», в якій має місце збіг двох однакових приголосних /т – т’/. Перший із них реалізований у прийменнику, який утворює окремий склад. Останнє спричинило місце зазначено-

го приголосного на спадному русі напруги, що потім переходить у висхідний рух на наступному повнозначному слові. Перепад в напрямку напруги дозволяє розглядати в цьому місці реалізацію **двох** фонем, хоча вони належать до одного фонетичного слова. Зазначений стик двох однакових приголосних свідчить про належність кожного із звуків до різних **складів**, що, видно, є вагомим для ідентифікації однієї чи двох консонантних фонем. У цьому випадку у **структурі 2** реалізується консонантна **модель 1**, яка була розглянута вище.

До цього ж типу реалізацій необхідно віднести також такі словосполучення з подвоєними приголосними: «**от-тела**», «**изземли**», зокрема це: /т – т'/ та /з – з'/ . Службове слово в **структурі 2** утворює окремий склад, який відноситься до **моделі 1**.

Структура 3: «повнозначне слово + службове слово». Особливістю цієї реалізації є вживання в повнозначному слові приголосного в кінцевій позиції, тобто на спадному русі артикуляційної напруги. Наступний гомогенний приголосний може утворювати окремий склад, але завжди цей звук примикає до наступного повнозначного слова. У «Слові...» зустрілося 3 таких приклади, що складає по відношенню до вибірки 0,10%. Звернімося до деяких мовних фактів з гемінатами.

1) Рече **Кончак коГзе**: «Аже сокол к гнезду летит, а весоколицоапутаете красною дивичею».

У словосполученні «**КончаккоГзе**» реалізується в постпозиції прийменник, який за змістом відноситься до наступного повнозначного слова, що утворює єдину фонетичну одиницю. У той же час в структурі /к – к/ перший приголосний знаходиться в ауслауті слова, на який приходить спадна напруга. Очевидно, що на даній структурі реалізується спадно-висхідний рух напруги, що засвідчує утворення **двох** гомогенних фонем. Такий напрямок артикуляції утворює стик між словами, що засвідчує окремі звуки. Такого ж типу сполука має місце в «**рукав вКаялереце**», в якій стикаються два звуки /в – в/, із яких перший в результаті ослаблення змінився в напівприголосний, а другий примкнув до наступного слова (і складу). У зазначених випадках проявляється стик приголосних, що відображають **модель 1**.

2) *На Дунаи Ярославнын глас ся слышит, зегзицею незнаема рано кычеть.*

У зазначеному сполученні однакових приголосних /с – с'/ в якості службового слова реалізується частка. Ця частка утворює самостійний склад з початковим приголосним, що знаходиться на висхідному напрямку напруги. Перепад в напрузі утворює попередній приголосний /с-/ в повнозначному слові, але він знаходиться на спадному русі напруги. Такий спадно-висхідний рух напруги спричиняє реалізацію гомогенних приголосних як дві фонемні одиниці на стикі двох слів.

Таким чином, в результаті аналізу тексту «Слова...», в якому були розглянуті подвоєння приголосних на стикі двох слів /р'/, /м/, /в/, /с/, /з/, /к/, /т/, /д/, виявлено реалізацію **трьох** структур комбінації слів, які мають позначення: **структура 1** («повнозначне слово+повнозначне слово»), **структура 2** («службове слово+повнозначне слово») та **структура 3** («повнозначне слово+службове слово»). Щодо типів подвоєнь, необхідно назвати реалізацію **моделі 1** та **моделі 2**. У першому випадку зазначена модель

представляє собою реалізацію двох консонантних фонем на стикі двох слів, друга модель відображає проявлення «довгої» приголосної фонемі. Остання свідчить про існування в тексті «Слова...» (кінець XII ст.) функціонування фонематичного протиставлення в давньоукраїнській мові приголосних «довгий/короткий». Зародженню такої фонематичної ознаки в консонантній системі мови спричинили зміни в фонетичній структурі слів, зокрема занепад редукованих приголосних у слабкій позиції, що привело до збігу гомогенних звуків у слові та міжсловесній позиції. Наше спостереження показало також, що фонетичною передумовою зародження «довгого» приголосного є його реалізація в одному складі поряд зі спорідненим йому другим приголосним, коли вони обидва знаходяться на **висхідному** напрямку артикуляційної напруги слова.

Продовжуємо аналізувати «**Галицько-Волинський літопис**» текст другої половини XIII та початку XIV ст., який має 48437 словоформ. Суцільним обстеженням тексту було виявлено 72 випадки гемінованих приголосних на стикі слів, що складає 0,15%. Подвоювалися /д/, /т/, /к/, /с/, /х/, /в/, /м/, /л/ на стикі двох слів.

Структура 1: «повнозначне слово + повнозначне слово». Серед визначених 72 подвоєних стиків у літописі було виявлено 16 випадків гемінації між повнозначними словами, що складає 0,03% від загального числа випадків. Отже, приступимо до аналізу:

Подвоювалися в цій структурі /т – т/, /м – м/, /х – х/, /л – л/ «**браттвой**», «скажеммноги», «нашиххоцетъ», «**ДанилЛва**».

1) *... уже бо бяхут татари пришли на бой ко Иньдриховичю.*

Ця структура стикі гомогенних приголосних, як уже зазначалося вище, утворюється спадно-висхідним напрямком артикуляційної напруги, де перший позбавлений рекурсії, а другий – екскурсії. Витримка в обох приголосних збережена і подвоєна. Подвоєні приголосні становлять собою комбінацію двох приголосних фонем. Ця фонетична модель є **моделлю 1**.

Структура 2: «службове слово + повнозначне слово». Як уже було сказано вище, службове слово не має наголосу і фонетично примикає до повнозначного слова, утворюючи одне фонетичне ціле. У літописі було виявлено 55 структур, що складає 0,06%. Розглянемо це на конкретному матеріалі:

1) *Убишабо от татарь сыны темнич три.*

Дана структура «**оттатар**» має збіг двох однакових приголосних /т – т/. Перший реалізований у прийменнику «от», який утворює окремий склад і цей приголосний реалізується на спадному русі напруги, що потім переходить у висхідний напрямок напруги у наступному приголосному. Так, знову бачимо консонантну **модель 1**.

До цього типу відносимо словосполучення «**передДанило**», де також реалізується **модель 1**.

1) «*Поиди, княже, в Володимерь, а я поиду в половци, мьстивЪ сорома своего*». *Данилови же приехавинов Володимерь.*

В цій структурі спостерігаємо подвоєння /в – в/, яке зустрілося в тексті 33 рази, де перший приголосний фонетично приєднується до повнозначного слова. Вони утворюють фонетично єдине ціле, яке реалізується на висхідній напрузі. Артикуляція має три фази: екскурсію,

витримку та рекурсію. Згідно з цим, можемо говорити про реалізацію однієї фонем. Ця структура відноситься до **моделі 2**, яку ми уже зазначили.

Відповідно до цього ж типу реалізації відносимо також такі словосполучення з подвоєними приголосними: «*ккоролеви*», «*ссобою*».

Структура 3: «повнозначне слово + службове слово». У літописі зустрілася одна така структура, що становить 0,002% від загальної вибірки. Проаналізуємо її.

1) *ОнѢмъ же одинаконалежашимъ на нѢ, падишимъ же многимъ межю ими.*

У даній структурі «*многимъ межю ими*» прийменник реалізується в постпозиції і відноситься до наступного повнозначного слова. Тобто, бачимо, що перший приголосний в ауслауті слова і на ньому знаходиться спадна напруга. Певна річ, що на прийменнику знаходиться висхідна напруга і він примикає до наступного слова, між якими бачимо подвоєння голосного /и/. І цей випадок стику слів відноситься до **моделі 1**.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що у «Галицько-Волинському літописі» подвоювалися /д/, /т/, /к/, /с/, /х/, /в/, /м/, /л/ на стику двох слів. Під час аналізу було також виявлено у літописі, як і у «Слові о полку Ігоревім» три структури подвоєння приголосних та було визначено дві моделі: **модель 1** та **модель 2**. У літописі також продовжується збіг гомогенних звуків між двома словами, що призводить до зміни консонантної системи мови, а саме зародження «довгий/короткий» приголосний.

Проведене спостереження свідчить про те, що у давньоукраїнській мові відбулося зародження гомогенних приголосних на стику слів у межах однієї синтагми. Це зародження спостерігається у трьох структурах «повнозначне слово + повнозначне слово», «службове слово + повнозначне слово» та «повнозначне слово + службове слово». Подвоєння приголосних реалізувалося у двох моделях. **Модель 1** – це гемінація двох однакових приголосних, які належать до різних слів та морфем і характеризується спадно-висхідним напрямком напруги, де перший позбавлений рекурсії, а другий – екскурсії, витримка в обох приголосних збережена та подвоєна. **Модель 2** – це гемінація двох однакових приголосних, які реалізуються на висхідному напрямку артикуляційної напругита мають три фази: екскурсію, витримку та рекурсію, утворюють фонетично одне єдине ціле. **Модель 2** свідчить про зародження однієї довгої приголосної фонем, коли гомогенні приголосні знаходяться на висхідному напрямку артикуляційної напруги.

У давньоверхньонімецьких текстах «*Hiltesbrandslied*» та «*Heliand*» було також проаналізовано методом суцільної вибірки вживання гемінат на стику двох слів у межах однієї синтагми.

«*Hiltesbrandslied*» є однією із пам'яток давньоверхньонімецької літератури 770-780 років.

Спочатку провели суцільне обстеження пам'ятки, в якій нарахували 500 словоформ. Однакові приголосні на стику слів зустрілися 8 разів, що складає 1,6%.

У пам'ятці «*Hiltesbrandslied*» подвоювалися на стику слів /t/, /h/, /l/, /n/, /m/, /r/. Подвоєння відбувалося між повнозначними словами. Спостерігається **структура 1:** «повнозначне слово + повнозначне слово». Така структура в

тексті зустрілася 8 разів.

1) *Derdirnuwigeswarne, nudihessowellustit.*

Подвоювалися /t-t/, /h-h/, /l-l/, /n-n/, /m-m/, /r-r/ «*ummettirri*», «*ihheittu*», «*wellustit*», «*chonnemannum*», «*banunni*», «*Her raet*» на стику слів у межах однієї синтагми між повнозначними словами. Гомогенні приголосні вимовляються по різному. Перший приголосний, який стоїть в кінці слова має спадну напругу, а другий, який стоїть в анлаутній превокальній позиції вимовляється висхідною напругою. Така структура має спадно-висхідний напрямок артикуляційної напруги, де перший приголосний позбавлений рекурсії, а другий екскурсії. Витримка в обох приголосних збережена і подвоєна. Подвоєні приголосні представляють собою комбінацію двох приголосних фонем. Розглянуті випадки відносяться до **моделі 1**.

«*Heliand*» пам'ятка 830 року.

У даному тексті було підраховано 46563 словоформ. Методом суцільної вибірки проаналізувала стики слів та виявила 709 випадків, що становить 1,5%.

На стику слів подвоювалися /d/, /t/, /k/, /g/, /f/, /h/, /l/, /n/, /m/, /r/. Найчастіше гемінували /t/ 428 раз та /n/ 153 рази. Гемінація відбувалася між «повнозначним словом + повнозначним словом» та «службове слово + повнозначне слово».

Структура 1: «повнозначне слово + повнозначне слово». Серед зазначених 709 подвоєних стиків у «*Heliand*» зустрілося 174 випадки, які утворені повнозначними словами, що складає 0,4% від загального числа випадків. Перейдімо до конкретних даних аналізу: «*god dago*» «*stankkume*», «*helaggod*», «*mikil liudium*», «*namenneriendero*», «*Nilströmmikil*», «*hierriki*», «*sinliffargeben*», «*ehurhuilic*»

В цій структурі подвоєння приголосних /d-d/, /k-k/, /g-g/, /l-l/, /n-n/, /m-m/, /r-r/, /f-f/, /h-h/ відбувається у напрямку спадно-висхідної артикуляційної напруги. Подвоєні приголосні становлять собою комбінацію двох приголосних. Спостерігаємо **модель 1**.

Структура 2: «службове слово + повнозначне слово». Дана структура зустрілась 535 раз, що становить 1,2% від загального числа.

1) *...geriuiideinasniumothetheganmittherathiornunsôcu mid it imueft...*

У даній структурі маємо збіг двох однакових приголосних /t – t/, /n – n/, /m – m/, /r – r/ «*mitthera*», «*fanNazarethburh*», «*anniuon*», «*immildi*», «*forrikea*». Перший приголосний реалізується у прийменнику, який утворює окремий склад і цей приголосний вимовляється на спадному русі напруги, і потім переходить у висхідний напрямок у наступному приголосні. Знову маємо справу з **моделлю 1**.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що у давньоверхньонімецьких текстах спостерігається зародження гомогенних приголосних на стику слів у межах однієї синтагми, які реалізувались у структурах «повнозначне слово + повнозначне слово» та «службове слово + повнозначне слово». В даних структурах спостерігалася **модель 1**, в якій приголосні фонемі належать до різних слів та морфем. Артикуляційно ця модель характеризується спадно-висхідним рухом напруги.

Отже, у давньоукраїнській та давньоверхньонімецькій мовах існувало подвоєння гомогенних приголосних на

стику двох слів у межах однієї синтагми. Цей стик слів представлений **моделлю 1** та **моделлю 2**.

В давньовірхньонімецькій мові подвоєння гомогенних приголосних на стику двох слів у межах однієї синтагми представлено **моделлю 1**, а в давньоукраїнській мові – **моделлю 1** та **моделлю 2**.

Давньовірхньонімецька мова (500-1050) була чіткою складовою мовою [5, 21] і це твердження ми спостерігаємо у нашому дослідженні. Давньоукраїнська мова, як бачимо з спостереження, була як складовою, так і словесною мовою. І саме тому, було виявлено **дві моделі** подвоєння гомогенних приголосних, і встановлено зародження «довгих» фонем у давньоукраїнському періоді /в/, /к/, /с/.

Проведене дослідження розкриває особливості функціонування гемінат у давньоукраїнському та давньовірхньонімецькому періодах на стику двох слів у межах однієї синтагми та зародження довгих приголосних фонем у давньоукраїнському періоді, і намічає шляхи вирішення щодо фонематичного статусу довгих приголосних в українській мові.

Література:

1. Nübling, D. Einleitung: Sprachwandel und Sprachgeschichte / Damaris Nübling, Antje Damm, Renata Szczepaniak. Historische Sprachwissenschaft des Deutschen. Eine Einführung in die Prinzipien des Deutschen. – 4. Auflage. Narr, Tübingen, 2013. – S. 4-6.
2. Simmler, F. Die westgermanische Konsonantengemination im Deutschen unter besonderer Berücksichtigung des Althochdeutschen / Franz Simmler. – München, 1974. – 430 s.
3. Schevelov G. J. Historical Phonology of the Ukrainian language / G. J. Schevelov. – Heidelberg, 1979. – P. 40, 203–207, 386–388, 697–699.
4. Schübel A. Über Sprechsilben, Schreibsilben, Silbengelenke und andere silbische Phänomene. / Albert Schübel // Deutsche Grammatik in Theorie und Praxis. Herausgegeben von Rolf Thieroff, Mattias Tamrat, Nana Fuhrhof, Oliver Teuben. Max Niemeyer Verlag GmbH, Tübingen, 2000. – 300 s.
5. Szczepaniak R. Die phonologische Typologie: Silben- und Wortsprachen. / Renate Szczepaniak // Damaris Nübling, Antje Damm, Renata Szczepaniak. Historische Sprachwissenschaft des Deutschen. Eine Einführung in die Prinzipien des Deutschen. – 4 Auflage. Narr, Tübingen, 2013. – S. 17-22.

6. Пиотровский Р.Г. Математическая лингвистика / Р. Г. Пиотровский, К. Б. Бектаев, А.А. Пиотровская – Учебное пособие. – М. : Изд-во «Высшая школа», 1977. – 383 с.
7. Шевельов Ю. Исторична фонологія української мови / Юрій Шевельов. – Переклад з англ.: Сергій Вакуленко, Андрій Даниленко. – Харків : Акта, 2002. – 1066 с.
8. Галицько-Волинський літопис [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/oldukr/galvollet.htm>
9. Слово о полку Ігоревім [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.abc-people.com/typework/literature/rus/slovo-txt.htm>
10. Heliand [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.hs-augsburg.de/~harsch/germanica/Chronologie/09Jh/Heliand/hel_hf00.html
11. Hildebrandslied [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.hs-augsburg.de/~harsch/germanica/Chronologie/08Jh/Hildebrand/hil_lied.html

Байлюк Н. А. Функционирование геминированных согласных на стыке двух слов у древнеукраинском и древневерхненемецком периодах (сравнительный анализ)

Аннотация. В данной статье исследуется функциональное и структурное описание геминированных согласных на стыке двух слов в пределах одной синтагмы в древнеукраинском и древневерхненемецком периодах и раскрывается зародження едлинных / коротких согласных.

Ключевые слова: диахрония, геминаты, фонема, долгий / краткий согласный, синтагма.

Bailiuk N. Functioning of the geminated consonants at the juncture of two words within a syntagm in the ancient ukrainian and old high german periods (contrastive analysis)

Summary. This article analyses the functional and structural description of the geminated consonants at the juncture of two words within a syntagma in the ancient Ukrainian and Old High German periods and describes the origin of the long / short consonants.

Key words: diachrony, geminate, phoneme, long / short consonant, syntagm.